

Om tvungen Voldgift i Arbejdsstridigheder.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening
den 27. Januar 1910.

Af

Docent **Jak. Kr. Lindberg.**

Det er endnu i frisk Minde, hvorledes den Lock-out, som Arbejdsgiverforeningen i August 1908 havde dekretet i Anledning af Litografkonflikten, fik en Afslutning, som vi ikke her hjemme tidligere havde set Mage til. For første Gang skete jo det, at en Arbejds-konflikt afsluttedes ved en kraftig Indgriben fra et Medlem af Regeringen, idet den daværende Indenrigs-minister Sigurd Berg indkaldte de stridende Parter for sig, og efter at have hørt deres Udtalelser, fremsatte et Forligsforslag — ikke til Drøftelse, men til Vedtagelse eller Forkastelse. Og da begge de stridende Parter tilsyneladende uden videre Ophævelser vedtog Forslaget, bredte der sig i den store Almenhed en vis tryk Følelse af, at der dog altsaa fandtes Magter her i Landet, som var stærkere end Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund. Og en saadan Følelse maatte unægtelig virke velgørende, efter at Sindene i de nærmest foregaaende Aar, den ene Gang efter den

anden, var blevet opskræmmet ved Arbejdsgiverforeningens stadige Lockouttrusler.

Men ikke nok med at Sigurd Bergs Forligsforslag gjorde Ende paa en Strid, der uundgaaelig vilde være vokset til en Generallockout; Forliget indeholdt endda Løfter for Fremtiden, idet Slutningsbestemmelsen var saalydende:

»Efter Indenrigsministeriets Anmodning nedsættes »et Fællesudvalg af Delegerede for »Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening« og »De samvirkende Fagforbund« for paa Grundlag af indvundne Erfaringer at »forhandle saavel om foreliggende Forslag angaaende »Voldgiftsdomstole som om Bestemmelser til Forebyggelse af Lockout eller Strejke, Mægling under Konflikt etc.; Meddelelse om Resultatet af dette Fællesudvalgs Virksomhed vil være at afgive senest den »1. Januar 1910 til Indenrigsministeren og begge de »forannævnte Hovedorganisationer«.

Det saaledes nedsatte Fællesudvalg af 17. August 1908, der kom til at bestaa af 10 Repræsentanter for hver af Hovedorganisationerne, har nu i det forløbne Aar under Ledelse af Overretsassessor, Dr. jur. C. Ussing, udført et stort Arbejde og har for faa Dage siden udsendt Beretning om sin Virksomhed. Denne Beretning er et stateligt Værk paa næsten 300 Sider. Foruden en kort, men meget instruktiv Beretning om de Resultater, Udvalgets Undersøgelser har ført til, giver den en særdeles udførlig Fremstilling af, hvorledes man i andre Lande har søgt at ordne de heromhandlede Forhold; der er her samlet et hidtil meget vanskeligt tilgængeligt Materiale, og Beretningen er i det hele af den Art, at enhver, der interesserer

sig for disse Spørgsmaal, vil have overordentligt Udbytte af at gøre sig bekendt med dens Indhold.

Jeg skal nu først kort referere de Resultater, som Fællesudvalget af 17. August er naaet til; noget udførligt Referat finder jeg ikke Anledning til, dels fordi jeg tør gaa ud fra, at mange af de Tilstedeværende allerede er bekendt med Resultaterne, dels fordi jeg som allerede nævnt anser det for givet, at enhver, der interesserer sig for disse Spørgsmaal, dog maa gøre sig bekendt med selve Beretningen. Jeg skal som sagt indskrænke mig til et saadant kort Referat for derefter at gaa over til at behandle det Spørgsmaal: Hvor vidt vil vi være naaet, naar de foreslaaede Udcast føres ud i Livet? Er vi da naaet saa langt i Retning af »den sociale Fred«, at vi foreløbig kan lægge Hænderne i Skødet og skyde Spørgsmaalet om tvungen Voldgift fra os som et Problem, der ikke længere er aktuelt?

I Udlandets teoretiske Litteratur har man forlængst ved Behandling af disse Spørgsmaal sondret skarpt mellem Retsstridigheder og Interessestridigheder. Meningen med disse Udtryk forstaas af sig selv; Retsstridigheder opstaar ved Overtrædelse af de gældende Overenskomster eller Uenighed om disses Forstaaelse. Interessestridigheder opstaar, hvor det gælder om at skabe ny Ret, enten paa Omraader, hvor ældre Overenskomster ingen Regler har haft, eller fordi de gamle Overenskomster er udløbet. Ved Diskussionen herhjemme har man ikke altid været saa klar over Modsætningerne mellem disse to Arter af Stridigheder, og det er derfor af største Betydning, at Grænsen mellem

dem og den forskellige Behandlingsmaade, som de bør underkastes, er fastholdt med Klarhed og Styrke i den foreliggende Beretning og i de udarbejdede Forslag. Denne Sondring mellem Rets- og Interessekonflikter skal ogsaa klart fastholdes i det følgende, blandt andet ogsaa af den Grund, at Arbejdernes og Arbejdsgivernes Interesse i Spørgsmaalenes Afgørelsesmaade er forskellig. Det kan her straks bemærkes, at medens Arbejdsgiverne maa tilstræbe ved Interessekonflikter at koncentrere Kampen til store omfattende Slag — at undgaa den spredte Fægtning, Guerillakrigen — saa gaar Arbejdernes Interesse netop i den modsatte Retning.

Resultatet af Fællesudvalgets Arbejde er blevet tre Forslag, der tilsammen udgør et Hele, som omfatter alle de forskellige Arbejdsstridigheder, der kan opstaa.

Det første Forslag vedrører Normalregler for Behandling af faglig Strid og vedrører saavel Rets- som Interessekonflikter.

Det andet Forslag er et Lovforslag om Oprettelse af en staaende Voldgiftsret i Arbejdsstridigheder og vedrører kun Retsstridigheder.

Om disse to Forslag er der opnaaet fuld Enighed i Fællesudvalget, medens det tredie Forslag, der er et Lovforslag om Udnævnelse af en Forligsmand i Arbejdsstridigheder, og som nærmest kun vedrører Interessekonflikter, alene er tiltraadt af Arbejdernes Repræsentanter og Udvalgets Formand.

Det førstnævnte Forslag om Normalregler for Behandling af faglig Strid er kun en videre Udvikling af de alt bestaaende Forhold, idet der allerede nu i de fleste Fag findes mere eller mindre udførlige

Regler af denne Art. Det tilsigter nærmest at skabe mere ensartede Forhold, men det er altsaa ikke noget Lovforslag, men kun Normalregler, som Hovedorganisationerne er enige om at anbefale til Vedtagelse af de underordnede Organisationer. Dette vil dog utvivlsomt sige, at disse Regler snarest vil blive gennemført overalt, idet Arbejdsgiverforeningen sikkert ved Udløbet af enhver Overenskomst i Fremtiden vil forlange Reglerne gennemført, medens »De samvirkende Fagforbund«, efter den Stilling de har indtaget under denne Sag, ikke ret vel kan sætte sig herimod. Og dog er disse Regler overvejende i Arbejdsgivernes Interesse. Dette vilde ikke i saa høj Grad have været Tilfældet, hvis disse Regler kun omfattede Retstvistigheder; men de omfatter ogsaa Interessekonflikter.

Ganske vist er Reglerne ikke ens: for begge Arter af Tvistigheder gælder, at saafremt en af Parterne forlanger det, skal »enhver Uenighed af faglig Karakter« forelægges et Mæglingsudvalg. Opnaas der ikke ved Mægling en Løsning af Striden, skal Mæglingsudvalget henvise Sagens videre Behandling til de paa-gældende Organisationer selv. — Men i § 5 hedder det da videre: Lykkes det heller ikke paa denne Maade at opnaa Enighed, skal Sagen, for saa vidt den angaar Forstaaelsen af en foreliggende Priskurant med almindelige Bestemmelser eller en almindelig mellem Organisationerne bestaaende Overenskomst, forelægges en Voldgiftsret til Afgørelse, hvis en af Organisationerne forlanget det, og under saadan Uenighed maa ingen Arbejdsstandsning finde Sted, før de nævnte Regler er iagttagne. I alle andre Tilfælde kan Uenigheden ogsaa indankes for Voldgiftsretten, hvis begge Parter er enige

derom; men opnaas der ikke Enighed om at lade Sagen afgøre ved Voldgift, har begge Parter Ret til gennem Arbejdsstandsning at søge at føre deres Krav igennem.

Hvor det altsaa gælder Interessekonflikter har Arbejdsgiverne opnaaet, at Sagen først skal til Mægling og derfra atter til Organisationerne, forinden Strejke kan erklæres. Forholdet vil vel altsaa nu blive det, at de i Forliget af 5. September 1899 fastsatte Frister for Arbejdsstandsning obligatorisk er blevet forlænget med den Tid, der medgaar til de nu fastsatte Mæglingsforhandlinger — og dette er i Arbejdsgivernes Favør.

Det samme gælder vistnok om Slutningsbestemmelsen i § 5:

»Vægrer en af Parterne sig ved at lade Sagen afgøre ved Voldgift, under Paaberaabelse af, at den foreliggende Strid ikke angaar Forstaaelsen af en bestaaende Overenskomst, kan hver af Parterne gennem sin Hovedorganisation indanke Spørgsmaalet om Vægringens Berettigelse for den permanente Voldgiftsret«. — Heri har Arbejdsgiverforeningen atter et Middel til at hale Sagen ud, det vil sige forberede sig paa Lock-outen.

Det andet Forslag gaar ud paa at skabe en videre Udvikling af »Den permanente Voldgiftsret«, som i sin Tid blev dannet for at paadømme Stridigheder vedrørende Forliget af 5. September 1899. Denne Rets Kompetence udvides nu til at paadømme Spørgsmaal om Brud paa samtlige indgaaede Overenskomster. Den bliver vel ikke en Overinstans i Forhold til de faglige Voldgiftsretter, som nedsættes i Henhold til det

netop omtalte Forslag til Normalregler for Behandling af faglig Strid; men den træder i Virksomhed, naar det skal afgøres, om der foreligger en Retstvist, som kan forlanges afgjort i Henhold til disse Regler, eller om Striden er en Interessekonflikt, hvor Parterne har frit Slag.

Hovedopgaven for denne nye forbedrede permanente Voldgiftsret bliver altsaa, kort udtrykt, at holde de faglige Voldgiftsretter i Hævd, og den udstyres i den Anledning med Myndighed til at paalægge pekuniære Følger af Overenskomstbrud. Det fremhæves nu i den afgivne Beretning (S. 10), at Fagforeningerne har større direkte Interesse i en saadan Rets Tilstedeværelse end Arbejdsgiverne, idet de nu vil kunne undgaa at føre Strejker for at forfølge deres Ret, som praktisk talt ikke kan hævdes ved de nuværende almindelige Domstole. I Modsætning hertil fremhæves, at Arbejdsgiverne allerede i de nuværende Domstole har et ret godt Værn for deres Ret, hvorfor deres Interesse i de nye Domstole er mere indirekte, idet den bestaar deri, at de undgaar Strejker i Anledning af rene Retsspørgsmaal. Og dette er jo meget rigtigt; men reelt har dog Arbejdsgivernes »indirekte« Interesse i den foreslaaede Ordning langt større Betydning for dem end Arbejdernes »direkte« Interesse. Thi det er af langt større økonomisk Betydning for Arbejdsgiverne at slippe for Strejker paa dette Omraade, end det er for Arbejderne at skulle føre Strejke for at hævde deres Retskrav. De mange Smaastrejker er selvfølgelig dyre for Fagforeningerne — men de er dog endnu langt dyrere for Arbejdsgiverne! Og hertil kommer, at de styrker Fagforeningernes Organisation — medens

de trætter Arbejdsgiverne, saaledes at Fagforeningerne ofte under Konflikter, der oprindeligt kun er opstaaet i Anledning af Retsspørgsmaal, opnaar Forbedringer i Arbejdsbetingelserne. Naar Fagforeningernes Repræsentanter dog er gaaet med til den nye permanente Voldgiftsret, ligger det vel blandt andet i Frygten for den offentlige Menings Tryk. Thi utvivlsomt vil man fra alle Sider give Arbejdsgiverne Ret i den Anskuelse, at rene Retsspørgsmaal ikke bør afgøres ved Krig. Rent bortset fra, om den ene eller den anden Part har større eller mindre Fordel af, at saadanne Retsspørgsmaal afgøres ved Krig eller gennem Voldgift, saa maa man fra et almindeligt Samfundssynspunkt naturligvis foretrække det sidste, idet bl. a. Krigsomkostningerne, der jo ikke alene falder paa de stidende Parter, spares.

Den foreslaaede nye permanente Voldgiftsret er som sagt en Fortsættelse af den, der nu bestaar i Henhold til Septemberforliget af 1899. Men der er den meget vigtige Forskel, at medens den nuværende permanente Voldgiftsret vilde falde bort i samme Øjeblik, som enten De samvirkende Fagforbund eller Arbejdsgiverforeningen opløstes — dels fordi Retten kun har at paakende Overtrædelser af Septemberforliget, dels ifølge den Maade, hvorpaa Rettens Medlemmer vælges — saa bliver den nye permanente Voldgiftsret bestaaende ganske uanset, om f. Eks. »De samvirkende Fagforbund« falder bort. I saa Tilfælde bliver det blot Indenrigsministeren, der skal udnævne de manglende af Rettens Medlemmer, og da Retten endvidere kan paakende Brud paa alle Overenskomster, i hvilket det ikke udtrykkeligt er fastslaaet, at dette ej kan

finde Sted, faar det heller ikke i denne Henseende nogen Betydning, om »De samvirkende Fagforbund« eksisterer eller ej.

Denne den nye Voldgiftsrets Uafhængighed af de to store Centralorganisationers Eksistens er, forekommer det mig, et meget vigtigt Punkt, som maaske kan give nogen Anledning til Bekymring med Hensyn til den fremtidige Udvikling.

En ny positiv Bestemmelse af virkelig Betydning for Fagforeningerne findes i § 5, Punkt 7, der udtrykkelig hjemler Ret til at give offentlige Meddelelser om Arbejdsstandsninger, der ikke er foretagne i Strid med gældende Mæglings- eller Voldgiftsregler. — Paa den anden Side er det nærmest en Indrømmelse overfor Arbejdsgiverne, naar der i § 5, Punkt 1—5, hjemles Ret til at idømme Parterne en Pengebod. Dog er dette for saa vidt kun en videre Udvikling af bestaaende Praxis, idet den nuværende permanente Voldgiftsret ogsaa har anset sig berettiget til — ganske vist i beskedent Omfang — at idømme Bøder, uden at man iøvrigt synes at have haft udtrykkelig Hjemmel hertil.

Endelig er der saa Udkast til Lovforslag om Udnævnelse af en Forligsmand i Arbejdsstridigheder; et Forslag, der som sagt ikke er tiltraadt af Arbejdsgiverne.

Forligsmandens Opgave bliver det under opstaaede Interessekonflikter at optræde enten som Leder af Parternes Forhandlinger eller som Mægler ved Fremsettelse af bestemte Mæglingsforslag eller som Under-

søger med Ret til at offentliggøre de Resultater, hvortil han er kommet.

Forligsmanden har altid Ret til at overvære de Forhandlinger, der føres mellem dertil kompetente Repræsentanter for de stridende Parter, og han har Ret til at indkalde Parterne til saadan Forhandling, en Indkaldelse, som Parterne da skal efterkomme, idet der dog ikke er fastsat Strafansvar for dem, der udebliver fra Møde.

Forligsmanden kan som sagt fremsætte Mæglingforslag; men uden Parternes Samtykke maa dette ej ske, forinden Arbejdsstandsningen er udbrudt. Til Hjælp ved Udarbejdelsen af Mæglingforslag kan han tilkalde et Nævn, bestaaende af upartiske Mænd.

Naar der under en Strid, hvor Forligsmanden er traadt til, opstaar Uenighed om de Arbejdsvilkaar, hvorunder der faktisk hidtil har været arbejdet, kan Forligsmanden anstille Undersøgelser og herunder afhøre Vidner med Vidnetvang og Vidneansvar. Forligsmanden kan paa ethvert Tidspunkt give Offentligheden Meddelelse om Sagens Stilling, om Udfaldet af hans Virksomhed som Forhandlingsleder, Mægler eller Undersøger. Endelig bestemmes det, at enhver Tvist om Forligsmandens Kompetence kan indankes til »Den permanente Voldgiftsrets« Afgørelse.

Arbejdsgivernes Repræsentanter har som sagt ikke tiltraadt Forslaget, og deres Hovedindvending er maa-ske den, at de af Forligsmanden fremsatte Mæglingforslag let vil faa en saadan Magt over den offentlige Mening, at det faktisk bliver umuligt for Parterne at modsætte sig det, og Mæglingforslaget vil da i Virkeligheden blive lig med en afsagt Voldgiftskendelse.

Men da man fra begge Sider har været enige i at tage Afstand fra tvungen Voldgift i Interessekonflikter, vil dette være inkonsekvent. Man kan vistnok ikke nægte, at Arbejdsgiverne har Ret i dette Synspunkt. Givet er det i alle Tilfælde, at denne Forligsmandsinstitution let vil kunne udvikle sig til at virke som tvungen Voldgift, og at den, en overlegen Ledelse forudsat, vil kunne paavirke den offentlige Mening saaledes, at denne en skønne Dag vil forlange Skridtet foretaget fuldt ud, d. v. s. forlange, at Parterne skal rette sig efter en afsagt Kendelse.

Vi kommer nu til det vigtigste Spørgsmaal: Er den Ordning, som vil opnaas gennem de foran refererede Forslag et tilstrækkeligt solidt Grundlag at leve videre paa? Eller er det allerede nu en Nødvendighed at tage Indførelse af tvungen Voldgift under alvorlig Overvejelse?

Dette vil afhænge af, om den foreslaaede Ordning kan tænkes at medføre en Ændring i den Kurs, som Udviklingen, navnlig paa Grund af den af Arbejdsgiverforeningen i de senere Aar førte Politik, nu gaar i. Og Spørgsmaalet bliver da først, om Forholdet mellem de to Parter — Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund — vil blive et andet under den nye Ordning, og dette vil igen afhænge af, hvad Parterne vil vinde ved denne.

Hvis det nu gaar saaledes, at det første Forslag om Normalregler for Behandling af faglig Strid efterhaanden antages over hele Linjen, og hvis tillige det andet Forslag om Voldgiftsret i Arbejdsstridigheder vedtages af Lovgivningsmagten, medens denne ikke

vedtager det sidste Forslag om Forligsmanden — ja saa vil der efter mit Skøn komme til at foreligge en for Arbejdsgiverforeningen meget gunstig Situation. Skulde derimod tillige det sidstnævnte Forslag blive vedtaget, vil Situationen for Fagforeningerne maaske ikke væsentlig forringes, men dette dog kun under Forudsætning af, at Arbejdsgiverforeningen, af Frygt for at Forligsinstitutionen skal udvikle sig til tvungen Voldgift, gaar over til at føre en mere moderat Politik eller rettere sagt give Afkald paa den stadige Indblanding i de enkelte Fags Overenskomstforhandlinger. Men er dette rigtigt, saa er Betragtningen i Beretningen Side 15 om Arbejdernes Interesse i at undgaa Strejke i Retstvistigheder ikke rigtig. De smaa Strejker styrker som allerede bemærket Fagforeningerne, medens Tabet for disse ved at kun den store Krig bliver tilbage, er ganske uberegneligt.

Men hvis vi altsaa foreløbig gaar ud fra, at kun de to første Forslag gennemføres, vil det efter mit Skøn alene blive Arbejdsgiverforeningen, der som Helhed vinder ved den nye Ordning. Resultatet vil blive, at Strejker kun vil blive tilbage som Vaaben i de store Interessekonflikter. Den »lille Krig« vil falde bort, og det er denne Udvikling, som Arbejdsgiverforeningen ønsker. Den lille Krig virker demoraliserende paa Arbejdsgivernes Tropper, medens den virker omvendt paa Arbejderne. Den svækker Arbejdsgivernes Mod og Lyst til med Mellemrum virkelig at føre det store Slag. Men opnaar Arbejdsgiverne lange Fredsperioder, saa vil det være lettere at samle Tropperne til med nogle Aars Mellemrum at føre de store afgørende Slag,

som kan tømme Fagforeningernes Kasser og atter skaffe nogle Aars Arbejdsfred.

Hertil kommer nu, at Forholdet mellem Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund, saa vidt jeg kan se, ikke vil forblive uforandret, naar den nye Ordning er traadt i Kratt. For at forstaa dette er det imidlertid nødvendigt at kaste et Blik tilbage paa Forholdet mellem de to Parter, saaledes som dette har udviklet sig siden den store Lockout i 1899.

Den store Lockout betød et Vendepunkt i Arbejdsgiverforeningens Stilling overfor Fagforeningerne, hvilket maaske tydeligst ses deraf, at det nu blev fremført som en af de væsentligste Mangler ved Fagforeningsbevægelsen, at Fagforeningsledelsen ikke havde tilstrækkelig Myndighed overfor Medlemmerne til at skaffe indgaaede Overenskomster respekterede, ligesom De samvirkende Fagforbund savnede en lignende Myndighed overfor de underordnede Organisationer. Hidtil havde Slagordet jo tværtimod været, at Fagforeningslederne øvede et utaaleligt Tyranni overfor Medlemmerne!

Grunden til denne forandrede Stilling maa søges i det Hovedformaal, som Arbejdsgiverforeningen havde sat sig, nemlig at skabe Sikkerhed for at indgaaede Overenskomster blev respekterede, saaledes at de mange smaa, men højst generende Konflikter om denne Art Sager kunde undgaas. Foruden dette Formaal havde Arbejdsgiverforeningen naturligvis et andet ikke mindre vigtigt, nemlig at danne det solide Rygstød for de enkelte Fag, naar disse var indviklede i Interessekonflikter, saaledes at de paagældende Fag ikke nød-

tvungent skulde gaa med til større Indrømmelser, end Faget selv mente at kunne bære.

Ved Løsning af den første Opgave, der maaske i Arbejdsgiverforeningens første Aar opfattedes som den vigtigste, var det, at man nu maatte ønske, at De samvirkende Fagforbund indtog saa stærk en Stilling som muligt overfor de enkelte Organisationer. Med stor Klogskab indsaa man fra Arbejdsgivernes Side, at den af Arbejderne skabte store Fællesorganisation kunde blive af overordentlig Værdi for Arbejdsgiverforeningen derved, at De samvirkende Fagforbund kunde benyttes til at skabe Fred paa Retstvistighedernes store Omraade. Men man var paa den anden Side i Arbejdsgiverforeningen ogsaa klar over, at den saaledes opnaaede meget betydelige Fordel naturligvis ikke kunde faas for ingen Ting. Den maatte købes derved, at Arbejdsgiverforeningen gjorde Indrømmelser til De samvirkende Fagforbund, hvor det drejede sig om Interessekonflikter. Og man fandt sig derfor i, at man maatte gaa med til en jevnt fremadskridende Forbedring af Arbejdsvilkaarene.

Det er jo nemlig selvindlysende, at naar de enkelte Fagforeningers Strejkeret — og Bevægelsesfrihed i det hele taget — skulde indskrænkes saa stærkt, som Arbejdsgiverforeningen ønskede det, saa maatte disse Fagforeninger paa anden Maade have Fordele af at staa under De samvirkende Fagforbund, og dette maatte da vise sig i De samvirkende Fagforbunds Evne til at hjælpe dem til bedre Arbejdsvilkaar, naar de egenlige Interessekonflikter opstod. Kunde De samvirkende Fagforbund ikke det — ja hvorfor skulde de enkelte Fagforeninger da blive staaende i en Organisation, som

kun blev et Middel for Arbejdsgiverne til at skaffe sig den længselsfuldt ønskede Fred for Guerillakrigen?

Og som sagt: Arbejdsgiverforeningens Ledelse var klar herover; man indsaar meget vel, at man ikke samtidig kunde ønske De samvirkende Fagforbund en saa stærk Stilling, at Freden paa Retstvistighedernes Omraade kunde bevares og saa samtidig ønske, at De samvirkende Fagforbunds Stilling blev saa svag, at den intet kunde gennemføre, naar det drejede sig om Interessekonflikterne. Man satte derfor fra Arbejdsgiverforeningens Side ikke alt for megen Kraft ind paa at holde igen paa dette Omraade, og man søgte i alle Tilfælde ikke at hindre de enkelte Arbejdsgiverorganisationer i at indgaa paa saadanne Forbedringer i Arbejdsvilkaarene, som de hver for sig mente, at Faget var i Stand til at bære.

Og saaledes gik det da nogenlunde fredeligt til 1907, omend det vistnok indenfor visse Kredse i Arbejdsgiverforeningen skortede paa Forstaaelse af den vanskelige Dobbeltstilling, man saaledes nødvendigvis maatte indtage overfor De samvirkende Fagforbund. Men Aaret 1907 betegner en Kursforandring i Arbejdsgiverforeningens Politik; i store Kredse af Foreningen var der opstaaet Misfornøjelse med Ledelsen, idet man mente, at de vundne Fordele var købt for dyrt med de stadige Indrømmelser paa Arbejdsbetingelsernes Omraade, og man forlangte nu, at der skulde føres en kraftigere Politik. Det var fra Storindustriens Side, at disse Krav kom frem, og vi faar nu Lockoutvarslerne som en staaende Kliche i Arbejdsgiverforeningens Skrivelser til De samvirkende Fagforbund. Men det er imidlertid let at se, at i samme Grad som man anvender denne

Lockoutpolitik, i samme Grad maatte man svække De samvirkende Fagforbunds Stilling overfor de underordnede Organisationer. Det synes, som om man i Arbejdsgiverforeningen havde tænkt sig, at Tiden nu var inde til at faa baade i Pose og Sæk, baade have De samvirkende Fagforbund som Garant for Arbejdshvæmsfreden paa Retstvistighedernes Omraade og tillige benytte De samvirkende Fagforbund til, ved Hjælp af stadige Trusler om den store Lockout, at standse ethvert Krav fra de underordnede Organisationer om bedre Arbejdsvilkaar.

Man maatte dog naturligvis i Arbejdsgiverforeningen meget hurtig blive klar over, at en saadan Politik kun kunde føres til en Tid. Man maa hurtig have faaet Forstaaelsen af, at De samvirkende Fagforbunds Stilling ret snart maatte blive ganske umulig, og at man altsaa til Slut vilde risikere at hidføre en Sprængning af denne Organisation. Men saa vidt kunde man foreløbig ikke ønske at gaa, forinden man havde opnaaet Sikkerhed for, at det, man havde vundet ved den store Lockout — Arbejdshvæmsfred paa Retstvistighedernes Omraade — ikke samtidig gik med i Løbet. Men her er det da, at Arbejdsgiverforeningen, hvis de to første Forslag gennemføres, har vundet en betydelig Fordel. Det man kæmpede for i 1899 — en bedre Retsorden og Undgaaelse af de pludselig iværksatte Strejker — vil da være konsolideret for Fremtiden. Man har da reddet Arbejdshvæmsfreden, ganske uanset om De samvirkende Fagforbund mulig sprænges. Man kan da fortsætte med Lockoutpolitiken, og nu drive den saa vidt, at en Sprængning af De samvirkende Fagforbund bliver Følgen.

Den forandrede Kurs giver sig blandt andet Udslag i, at Arbejdsgiverforeningens Forretningsudvalg i Sommeren 1907 udstedte en Instruks vedrørende Overenskomstforhandlinger, hvis Øjemed var, at Hovedkontoret straks fra Begyndelsen kan følge de enkelte Forhandlingers Gang og gøre Indsigelse mod for store Tilbud fra den paagældende Arbejdsgiverforenings Side. Denne Instruks havde maaske i og for sig næppe Hjemmel i Lovene, hvor det (i § 16) kun hed:

»Hverken Foreningerne eller disses enkelte Medlemmer eller Enkeltvirksomheder maa uden Hovedbestyrelsens Samtykke indgaa paa Overenskomster med Arbejderorganisationer om:

1. Forkortelse af Arbejdstiden.
2. Almindelig Lønforhøjelse (Dagløn eller Akkord).
3. Minimalløn.
4. Forpligtelse til kun at beskæftige Fagforbunds Medlemmer.
5. Forpligtelse til kun at antage Arbejdere gennem Arbejdsanvisningskontorer, oprettede af Arbejderorganisationen.
6. Bestemmelser, der vil træde hindrende i Vejen for den paagældende Forenings Deltagelse i en af Arbejdsgiverforeningens Generalforsamling paabudt Lockout«.

Disse Bestemmelser havde i alle Tilfælde i Praksis hidtil været opfattet paa den Maade, at de Overenskomster, som de underordnede Arbejdsgiverorganisationer afsluttede med de paagældende Fagforeninger, blev forelagt Arbejdsgiverforeningen til Godkendelse.

Derimod blandede Arbejdsgiverforeningen sig ikke ukaldet ind i Forhandlingerne.

Efter Instruksen af 1907 blev Forholdet nu det, at de enkelte Arbejdsgiverforeningers Ret til at forhandle paa egen Haand og under eget Ansvar blev indskrænket meget stærkt, og da dette som sagt maa ske ikke var i fuld Overensstemmelse med Arbejdsgiverforeningens oprindelige Love, blev der senere (antagelig paa Hovedgeneralforsamlingen den 21. Maj 1908, hvilket dog ikke fremgaar af Foreningens Medlemsblad) vedtaget en saalydende Tilføjelse til § 16:

»Ethvert Medlem (Forening eller Enkeltvirksomhed) skal derfor straks meddele Arbejdsgiverforeningens Hovedkontor enhver stedfunden Opsigelse af gældende Overenskomst samt Arbejdernes Fordringer, ligesom intet Tilbud, der gaar ind under ovenstaaende Bestemmelser (Nr. 1—6), maa gives, forinden man har sikret sig, at der fra Arbejdsgiverforeningens Side intet vil være til Hinder derfor«.

Med en Sprogbrug, som er trængt igennem i Praksis, kan man indenfor Arbejdsgiverforeningen skelne mellem Industrifagene og Haandværksfagene. Det, der karakteriserer Industrifagene, er, at de er grebet af den moderne tekniske Udvikling, at de i højere Grad kan nøjes med at beskæftige ikke-faglært Arbejdskraft og derfor staar stærkere i Forholdet overfor deres Arbejdere, medens Haandværksfagene saa at sige udelukkende beskæftiger Svende, overfor hvis Organisationer de staar forholdsvis svagt, medens de paa den anden Side i forholdsvis ringe Grad har draget Fordel af den tekniske Udvikling.

Det er Industrifagenes Forsøg paa at gøre sig stærkere gældende i Arbejdsgiverforeningens Ledelse, som har præget dennes Politik i de senere Aar, og det gælder da om at blive klar over, hvorhen den af Industrifagene indledede Politik vil føre. Men til Forstaaelse heraf vil et Par almindelige Bemærkninger om Formerne for økonomisk Fremskridt være nødvendige; jeg skal her forsøge at fatte mig i størst mulig Korthed.

Jeg gaar da ud fra som en Forudsætning, hvorom der ikke kan disputeres, at de økonomiske Fremskridt, som finder Sted gennem forbedret Produktionsteknik o. s. v., bør komme hele Samfundet og ikke en enkelt Klasse til Gode.

Saalænge der nu raader en virkelig fri Konkurrence, saa ordner dette sig som bekendt af sig selv. Det gaar da saaledes, at de Industrier, som gaar stærkest frem i Produktionsteknik, altsaa producerer billigere end før, ikke selv kommer til at drage Fordel heraf, Priserne gaar ganske simpelt ned, det vil sige, de opnaaede Fordele kommer hele Samfundet til Gode; den reelle Arbejds løn stiger i alle Fag.

Naar dette erindres i Forbindelse med hvad jeg ovenfor sagde om det karakteristiske for Haandværksfag og Industrifag, saa vil man ogsaa forstaa, at det ofte bliver de Fag, der kan opvise de mindste tekniske Fremskridt, som dog drager størst Fordel af de økonomiske Fremskridt, som sker i Samfundet som Helhed. Det bliver da ganske naturligt de faglærte Arbejdere i Haandværksfagene, som til Trods for at der ikke her produceres billigere end før, kommer til at gaa i Spidsen med Hensyn til forbedrede Lønvilkaar.

Den faktiske Udviklingsgang bliver da den: Fremskridtene sker i Industrifagene, dette muliggør bedre Arbejdsvilkaar i Haandværksfagene; naar disses Arbejdere har opnaaet bedre Arbejdsvilkaar, maa dette sluttelig indvirke paa Arbejdsvilkaarene for Industrifagenes Arbejdere, og ad denne Omvej naar Fremskridtet da ogsaa til disse.

Men Industrifagenes Arbejdsgivere faar da en ikke helt forkert Fornemmelse af, at de egentlig bliver snydt og narret under den hele økonomiske Udviklingsgang. Foregangsmændene indenfor Industrifagene, der med Rette er sig bevidst, at det er dem, der skaber den økonomiske Fremgang for det hele Samfund, ser hvorledes Frugterne af de Fremskridt, de gør, berøves dem. I første Linie derved, at den frie Konkurrence medfører faldende Priser for deres Produkter, og saa i anden Linie derved, at det dog ender med, at de, af Hensyn til de forbedrede Arbejdsvilkaar for Haandværkets faglærte Arbejdere, maa indrømme deres egne Arbejdere forbedrede Vilkaar; og dette indtræffer maa ske endda først paa et Tidspunkt, da alle Fordelene ved de gjorte Fremskridt allerede er opslugt af den frie Konkurrence. Og det skal ingenlunde nægtes, at det maa være ærgerligt for den Cementfabrikant eller Margarinefabrikant, som med sig selv ved, at han holder sin Fabrik paa det ypperste Stade, at han en skønne Dag opdager, at det hele han har ud af det, er, at Barbersvenden, der ikke i 1910 skraber hurtigere eller bedre end hans Kollega for 50 Aar siden, nu kan stille Krav om højere Løn! Men saaledes er nu Udviklingens Gang og saaledes har den været i det sidste Aarhundrede ikke alene her i Danmark, men over hele

Verden. Men det er forstaaeligt, at man fra Industriefagenes Side faar den Idé, at der maatte kunne sættes en Stopper for denne Udvikling, hvis det kan lykkes at bremse Haandværksfagene.

Tanken er nærliggende, men maaske har man dog ikke tilstrækkeligt gennemtænkt Konsekvenserne! Forholdene har hidtil reguleret sig selv, man har indenfor Arbejdsgiverforeningen ladet de Fag, hvis ledende Mænd selv har ment, at Faget kunde taale det, gaa i Spidsen med Hensyn til Forbedring af Arbejdsvilkaarene. Har de ledende Mænd set fejl, ja da falder Ansvarret tungt paa dem, og de skal nok faa det at føle; thi da gaar det ud over deres Fag derved, at Priserne bliver for høje i Forhold til andre Priser, og Fagets Udvikling standses, idet Efterspørgslen gaar ned. Men nu skal det ikke længere overlades Fagene selv at tage Bestemmelse om, hvad de kan gaa med til, det hele skal reguleres fra oven. Faren herved er nærliggende. Det vil let føre til, at man kunstig søger at dæmme op for de naturlige Veje, som det økonomiske Fremskridt hidtil har fulgt.

Ganske vist har man ikke Lov til at antage — og jeg for min Part antager ingenlunde — at det, Arbejdsgiverforeningens øverste Ledelse har sat sig som Maal ved de sidste Aars nye Kurs, skulde være i al Almindelighed at dæmme op for, at de økonomiske Fremskridt kommer Arbejderklassen og det hele Samfund til Gode. Man har vel blot ment, at Udviklingens Gang trængte til en Regulator. Det skulde ikke længere være de enkelte Fag, der hver for sig under fuldt Ansvar for det paagældende Fags Trivsel skulde have Ret til at bestemme, hvor vidt Faget turde gaa

i Retning af Forbedring af Arbejdsvilkaarene. Men det skulde nu være Arbejdsgiverforeningen, der tog Afgørelsen heraf i sin Haand.

Jeg gentager, at man har ikke Lov at tvivle om, at Arbejdsgiverforeningens Hovedledelse har paataget sig denne meget vanskelige Opgave netop af Hensyn til det hele Samfunds Tarv, men hvad man maaske har Ret til at tvivle om, er, om Arbejdsgiverforeningen nu ogsaa vil vise sig at være denne Opgave voksen.

Opgaven er nemlig uhyre vanskelig. Den løses selvfølgelig ikke derved, at alle de forskellige under Arbejdsgiverforeningen indordnede Fag skæres over en Kam. Thi det kan vel ikke være Tanken, at Fremskridt i Arbejdsvilkaar fremtidig skal ske for alle Fag samtidig, at f. Eks. Arbejdstiden samtidig skal forkortes over hele Linien, eller Lønnen samtidig sættes op. Der maa jo tværtimod tages det nøjeste Hensyn til de enkelte Fags øjeblikkelige Stilling, og det maa overvejes, naar det belejlige Tidspunkt er inde netop for dette bestemte Fag til at gaa med til forbedrede Arbejdsvilkaar.

Betingelsen for, at den hele Udvikling saaledes med Held kan reguleres ra oven, vilde da være et enestaaende overlegent Kendskab hos Arbejdsgiverforeningens Ledelse til samtlige Fags økonomiske Forhold, en enestaaende Evne til at afveje de enkelte Fags ofte modstridende Interesser.

Det er jo imidlertid muligt, at den af Industriefagene i de senere Aar indledede Politik kun skal opfattes som et Nødmiddel, man under daarlige Konjunkturer har ment det absolut nødvendigt at gribe til, og at det altsaa ikke er Tanken, at den, om jeg saa maa sige diktatoriske Ledelse, skal bevares udover

denne formentlige Nødtilstand. Det er et Standpunkt, som dog lader sig forsvare, omend ikke med fulgode Grunde, fordi det end ikke i daarlige Tider gaar an at skære alle Fag over en Kam. Daarlige Konjunkturer for Industrien i al Almindelighed betyder jo ingenting, at alle Industrigrene og Haandværksfag befinder sig i trykkede Forhold, lige saa lidt som der i gode Tider er Tale om, at alle Fag flourer. Og set fra Arbejdernes Synspunkt kan Forholdet jo, særlig efterhaanden som Overenskomsternes Varighed forlænges, desuden meget vel være det, at et Fag ikke har nydt godt af en forbigangen Opgangsperiode, fordi Fagets Overenskomst tilfældigvis først udløber under de daarlige Konjunkturer. Man kan da ikke uden videre afvise Krav fra et saadant Fag ved en almindelig Henvi- sning til de daarlige Tider. Arbejdsgiverforeningen kan ikke her bære sig ad paa samme Maade som Chefen for en af vore store Handelsforretninger, der i Begyndelsen af 1909 ophængte en Plakat i sit Privatkontor, hvorpaa der med store Bogstaver stod: Paa Grund af de daarlige Tider vil enhver Henvendelse om Gageforhøjelse i Aaret 1909 være absolut haabløs. Det var en Tilkendegivelse, som Forretningspersonalet kunde forstaa, men da det viste sig, at Plakaten blev hængende ogsaa nu i det nye Aar, blot at Aaret 1909 var rettet til 1910, saa maatte Personalet unægtelig begynde at finde denne Ordning af Gageforholdene noget betænkelig.

Arbejdsgiverforeningens officielle Henvendelser til De samvirkende Fagforbund af 16. Januar 1909 og 14. Januar 1910 minder noget om denne Plakat, men det gaar ikke an saaledes at bruge en almindelig Hen-

visning til de daarlige Tider, navnlig ikke at bruge den to Aar i Træk, det er for nem en Maade, Arbejdsgiverforeningen her vil løse sin Opgave paa. Hvert Fag maa virkelig undersøges for sig, og man maa saa lade dem gaa i Spidsen, som kan taale det!

Ja, mine ærede Tilhørere vil maaske finde, jeg nu har fjernet mig vel langt fra det Emne, som Titlen paa dette Foredrag skulde angive. Men det, jeg i Aften gerne vilde have kastet Lys over, er egentlig kun det Spørgsmaal: Vil det i en nær Fremtid være nødvendigt at gaa til tvungen Voldgift her i Landet? Og dette Spørgsmaal mener jeg i Henhold til det foregaaende at maatte besvare derhen: Det vil ene og alene bero paa Arbejdsgiverforeningens Politik i den kommende Tid.

Hvis alle tre Forslag gennemføres, altsaa ogsaa det om Forligsmandsinstitutionen, saa er der vel Haab om, at dette vil have den Virkning, at Arbejdsgiverforeningen fører en varsommere Politik end i de sidste tre Aar. Man vil af Frygt for, at denne Institution skal udvikle sig i Retning af tvungen Voldgift, søge tilbage til den gamle Ordning, med større Frihed for de enkelte Organisationer til at give efter for Fagforeningernes Krav, man vil opgive den diktatoriske Ledelse. Men hvis kun de to første Forslag gennemføres, vil Faren for, at Arbejdsgiverforeningen skal fortsætte i den nuværende Kurs, vistnok være større, selv om man naturligvis kan haabe, at det aldrig har været Meningen at fortsætte denne Kurs udover den Periode af økonomisk Tilbagegang, som vi nu vel har overstaaet. Fortsættes Kursen uforandret, vil vi sikkert uhjælpelig ende i den

store sociale Krig, hvis Ødelæggelse for alle Parter vil blive mange Gange større end den, som Lockouten af 1899 medførte, og saa vil vi vel derefter uden Forberedelse og uden de Erfaringer, som ellers kunde være indhøstet gennem en Forligsmandsinstitution, springe lige paa Hovedet ind i tvungen Voldgift. Og dette Eksperiment vil da blive gjort under saa uheldige Forhold som vel muligt; nemlig med de af Krigen svækkede Organisationer af Arbejdere og Arbejdsgivere.

Man maa derfor haabe, at alle tre Forslag føres ud i Livet samtidig, idet dette maa antages at give den jevneste Udviklingsgang. Det gælder nemlig om at udskyde Indførelse af tvungen Voldgift saa længe som muligt, det er man vist fra alle Sider enige om, ikke mindst blandt de direkte interesserede Parter indbyrdes. Det gælder i alle Tilfælde om at gøre Overgangen saa jevn som muligt.

Det er ofte nok fremhævet, at tvungen Voldgift betyder et Spring ind i Statssocialisme; thi det betyder, at efterhaanden alle Lønninger fastsættes af Staten. Og dette er endda kun Begyndelsen; man maa ende med ogsaa at regulere Varepriser og i det hele gribe mere og mere ind i alle Industriens Forhold. Nu er det ingenlunde fordi jeg er saa bange for Indgriben fra Statens Side; tvertimod hører jeg til dem, der mener, at Udviklingens Gang efterhaanden vil nødvendig gøre en saadan Indgriben i alle de Industrier, hvor det private Initiativ har udspillet sin Rolle, hvor det udelukkende bliver Kapitalinteresser, der er de bestemmende. Men jeg er bange for denne Form for Indgriben; tvungen Voldgift er efter mit Skøn den uheldigste Vej, ad hvilken en saadan Indgriben kan finde

Sted. Man nødes til at tage Stilling til Lønforhold i Fag, hvor det private Initiativ maaske for lange Tider slet ikke kan undværes; Statsmagtens Indgriben faar en ganske tilfældig og vilkaarlig Karakter, og medfører Konsekvenser, som man vanskeligt kan overse.

Man skal derfor kun gaa til tvungen Voldgift, hvis den Situation indtræder, at denne Udvej maa betragtes som det mindste af to Onder. Men denne Situation vil altsaa efter mit Skøn indtræde, hvis det virkelig i den nærmeste Fremtid skulde vise sig, at Arbejdsgiverforeningens Politik skal være den, at samtlige Fags Arbejdsvilkaar skal ordnes fra oven. Man maa under denne Forudsætning utvivlsomt ræsonnere som saa, at skal Forholdene reguleres af en overordnet Centralmyndighed, saa bør denne ikke være Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse, men saa bør det være en af Statsmagten udnævnt Voldgiftsret! Og jeg skal derfor slutte med at gentage, at Spørgsmaalet om vi i den nærmeste Fremtid her i Landet skal have tvungen Voldgift op til alvorlig Drøftelse, det vil alene bero paa Arbejdsgiverforeningens Politik i den kommende Tid!

Foredraget efterfulgtes af en Diskussion, hvoraf vi gengive nedenstaaende Udtalelser:

Ingeniør Alex Foss kunde slutte sig til Foredragsholderens Omtale af den tvungne Voldgift. Det var tydeligt, at Docent Lindberg blev saa hurtig færdig med dette Problem, fordi han ikke ansaa det for at være en Undersøgelse værd, og heri var Taleren fuldstændig enig. Men naar Indlederen saa stærkt understregede sin Frygt for Arbejdsgiverforeningen som en

eneraadende Magt, kunde Taleren ikke følge ham. Arbejdsgiverforeningen var paa ingen Maade eneraadende, hvad Taleren for saa vidt var tilfreds med. Indlederen saa her ensidigt paa Forholdene; Arbejdsgiverforeningen havde kun indtaget en passiv og defensiv Holdning, medens det var Arbejderne, der repræsenterede det aktive Element. Samarbejdet indenfor Arbejdsgiverforeningen var en Konsekvens af Arbejdernes Politik. Denne Politik, de stadige og stærke Krav om Forøgelse af Arbejdsvederlaget, maatte ændres. Det var jo muligt, at den økonomiske Bevægelse endnu en Tid vilde gaa i Retning af stigende Indtægt for Arbejderne. Det vilde i saa Fald være glædeligt, men Taleren ansaa det ikke for sandsynligt. — Indlederens Betragtninger med Hensyn til Industrifag og Haandværksfag var efter Talerens Opfattelse ikke rigtige. Industrien handlede med Varer, Haandværket med Arbejde. Industriens Priser bestemtes paa Verdensmarkedet, Haandværkets Priser beroede paa lokale Forhold. Industrifagenes Evne til at betale Arbejderne var derfor betinget af Varepriser, som Industrien ikke selv kan fastsætte, og den Tid maatte komme, da Industrifagene ikke længere kunde følge Haandværkernes Krav. Det var nemlig ikke — saaledes som Indlederen antog — Industrifagenes Udvikling, der foraarsagede Lønstigningen; det var netop Haandværkernes Fagforeninger, der rejste Lønkravene, og Industrifagene blev saa tvungne til at følge med.

Indlederen kunde ganske give Ingeniør Foss Ret i, at Hensynet til Udlandets Konkurrence maatte blive det vægtigste og lettest forstaaelige Argument lige overfor Arbejdernes Krav om højere Løn. Men Taleren fastholdt, at det var fra Industrifagene, at Bevægelsen for højere Løn udgik; man maatte huske, at Muligheden for, at de stærke Fagforeninger i Haandværksfagene kunde fremtvinge reelt højere Løn, var betinget af det tekniske Fremskridt, som fandt Sted i Industrifagene.

Ingeniør Alex. Foss kunde ikke indrømme det sidste. Forholdet var jo det, at Byggehaandværkere og Industrihaandværkere ofte stod i samme Fagforening. Naar nu Byggehaandværkerne krævede og fik en Løn-

forhøjelse, krævede Industrihaandværkerne at faa samme Forhøjelse af Lønnen. Det gik her paa samme Maade som med de ikke-faglærte Arbejdere: Havnearbejderne i en By havde mange Lejligheder, hvor de kunde faa Lønnen skruet i Vejret (bl. a. fordi Arbejdsbehovet ved Losning og Ladning er saa vekslende); men naar Havnearbejderne havde faaet en Lønstigning, kom de øvrige Arbejdsmænd i Byen og krævede det samme; Havnearbejdernes Løn var nu »Byens Løn«, og den maatte betales over hele Linien. Det var af Vigtighed til Forstaaelse af Arbejdsgiverforeningens Politik at fæste Blikket der, hvor Aktionen foregaar. De af Taleren berørte Forhold nødvendiggjorde en Samvirken af Arbejdsgiverne, men en Samvirken, der havde Karakter af et Forsvar.

Generaldirektør Rubin gav Ingeniør Foss Ret i, at Arbejderne søgte at unificere Lønnen ved at kræve det, som de højest lønnede fik. Som Førere havde Arbejdsgiverne det imidlertid lettere end Arbejderne. Det var jo kun rimeligt, at Arbejdsgiverne var i Defensionen. Argumentet med den udenlandske Konkurrence var jo rigtigt nok, men det var naturligt, at det fra Arbejdernes Side blev mødt med en Henvisning til, at dette Argument blev benyttet i alle Lande, og at Arbejderne derfor maatte have et Internationale.

Fuldmægtig Sv. Trier havde den Opfattelse, at den tvungne Voldgift var bleven brugt som en Trusel lige overfor Fællesudvalget; idet Arbejdsgiverne og Arbejderne lige nødig vilde have den, havde den virket til at bringe Parterne til Enighed om en anden Løsning. Taleren vilde imidlertid spørge Indlederen, om han ansaa Gennemførelsen af tvungen Voldgift for mulig.

Indlederen besvarede det sidste Spørgsmaal bekræftende. Praktisk gennemførlig var den tvungne Voldgift, men Taleren troede ikke, at den vilde virke heldigt. Hvis denne Foranstaltning realiseredes, vilde det betyde en Tilbagegang i Samfundets produktive Kraft.